

(המשך מעמוד 85)

השמות מזכירים לי מאורעות, ואני עורך חשבון-נפש. למעשה אני עורך חשבון-נפש פעמיים בשנה — ביום-הולדת וב ראש-השנה.

האם ראש-השנה הוא חג דתי?

במקורו הוא חג דתי, אך הוא עבר גילגול

הרב סלוביצי'ק, שהוא גדול הרבנים

האורתודוקסים באמריקה, וגדול הפילוסופים היהודיים, חוקר את בעלי-החשובה הכיפולריים

לים רבים, כמו כל חג. במקורות לא נמצא את המיפספס. תחתמו ותכתבו. שנה טובה ומבורכת" וכו'.

התנ"ך אומר כי השנה החדשה מתחילה באביב. החדש הראשון הוא חודש ניסן, וסמכוני לכך אפשר למצוא בספר שמות, פרק י"ב, פסוק א', כשאלוהים אומר לי משה ואהרן: "החדש הזה לכם ראש חודשים. ראשון הוא לכם לחודשי השנה". **מרוץ לא חוגגים יותר את ראש-השנה בחודש ניסן?**

שאלה זו שנויה במחלוקת קשה בין החוקרים. צריך לדעת קודם כל איך נוצר חג. לכל חג שני מקורות — הציוריה הדתי, הטוען שאל נתגלה לנביאיו ואמר: עשו כך וכך. כל דתות ההתגלות, היהדות, הנצרות והאיסלאם, טוענות שהאל נתגלה ומסר רצונו עליידי שליחיו. אותם שליחים קבעו מייחג.

החילונים טוענים שהאל לא נתגלה, מפני שאינו קיים. אם כך מניין החג? ובכן, הכל חוזר לטבע. יש שתי אפשרויות ב שנה לחוג את תחילת השנה החדשה — ראשית הסתיו או ראשית האביב. הסתיו הוא האירוסין של החורף. החקלאים ב מצריים העתיקה ובפרס נהגו לחגוג את השנה החדשה עם תחילת החריש. כשבאה היהדות, היא נתנה ללוח-השנה לא רק מעגל טבעי, אלא גם מעגל היסטורי. לפי היהדות מתחיל המעגל עם יציאת מצרים. בחודש ניסן, האנתרופולוגיה טר ענת כי היהדות רצתה להיות קרובה לי אביב, ולכן קבעה את ניסן כחודש הי ראשון.

איפה מוזכר בתנ"ך ראשי שנה שמותיך בתשרי?

בספר ויקרא, פרק כ"ג, פסוקים 24, 25: "ובחודש שבעי מקרא קודש. באחד לי חודש יהיה לכם שבתון, זכרון, תרועה, מקרא קודש. כל מלאכת עבודה לא תע שו..." ובספר במדבר, פרק כ"ט, פסוק אחד, נאמר שוב: "ובחודש השביעי, בי אחד לחודש, מקרא קודש יהיה לכם — כל מלאכת עבודה לא תעשו. יום תרועה יהיה לכם".

ובכן זאת, אתה טוען שני בתנ"ך אין זכר לכך שהחג שאנו חוגגים כיום הוא אומנם ראשי השנה. איך אתה מסביר זאת?

החרדים אינם מודים בהתחדשות ביה דות. הכל בא לדעתם, ממש בסיני, ולכן אי אפשר להתווכח איתם. אבל יש מישנה שערילתה נסתיימה בשנת 240 לספירה (עזרא ונחמיה חיו 680 שנה לפני-כן). במישנה הכירו את ראש-השנה, הנה, כתוב במסכת ראש-השנה: "ארבעה ראשי-שנה הם אחד בניסן למלכים ולרבנים, אחד באבול ראש-השנה למעשר הבתמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ראש-השנה לשנים, לשמיטין, ליובלות, לנטיעה ולירקות".

מה פירוש "ראש-השנה רי שנים"?

אני יודע? למישנה יש פירוש ששמו תלמוד. אני פותח את התלמוד ומוצא שרב פסא אמר כי "ראש-השנה לשטרות" בא לפלמנו כי שטרות-חוב מוקדמים הם פסולים ושטרי חוב מאוחרים הם כשרים. והרי למדנו: "בראשון לניסן ראש-השנה למלכי ישראל, ובאחד בתשרי ראש-השנה

למלכי אומות העולם". כלומר, ראש-השנה שאנו חוגגים היום מיועד לגויים — כך כתוב, לא אני המצאתי זאת.

איך אתה מסביר זאת?

מבחינת תפיסת עולמה של היהדות החרדית — וכשאני אומר יהדות חרדית אני מתכוון לאברהם שפירא משטיינר כחל — הכל עובר מאברהם אבינו ועד ימינו. אין כל הבדל, אין התחדשות. אמנם יש דברים שהשתכחו והועלו מחדש בכירורים, אך היהדות אינה מתחדשת. מדענים סבורים שלא יתכן שדברים ישתכחו בצורה טוטאלית. הם מייחסים התפתחות מדימה לחג ראש-השנה. כשי גמר החקלאים את עבודת הקיץ, בא ראשון לחודש השביעי, הוא יום תרועה. באותו יום תקעו בשופרות והודיעו לעם כשדות כי העונה נגמרה. העם התכנס בביתם, חגג את החג ועשה חשבון-נפש לעצמו. על הנור, כידוע, קורים תמיד דברים מעניינים, ולכן עשו מה שנקרא יום כיפורים — טקס היטהרות שנערך על-ידי הכהן הגדול. אחר-כך ישבו בסוכות ותגו את האסיף, מהראשון לשביעי עד ל-21 בו.

בתקופה מאוחרת יותר, כאשר עזרא ונחמיה חנכו את בית-המקדש השני, הם קבעו לחוג זאת במועד עברי קדום. הם קבעו את הראשון לשביעי, שבינתיים אי בד ערכו כחג חקלאי, כי העם היה פחות חקלאי ויותר עירוני, וכך הפך חג חנוכה בית-המקדש השני לראש-השנה. **מה הפך את יום-הכיפורים ליום הנורא ביותר ביהדות?**

לא הנורא ביותר, אלא הקדוש ביותר. לפי פשט הפסוק, "וביום הזה יכפר עליכם הכהן הגדול לטהר אתכם מכל חטאתיכם" הכהן הגדול מזה עליהם מים ומטהרם. במרוצת הזמן ניתקו את הפסוק מהק שרו, ובתלמוד לומדים, "עיצומו של יום כיפור", וכך הפך היום הזה ליום עצום. **איך אתה מסביר שאפילו יהודי אפיקורס נוטה לצום ביום-הכיפורים?**

בעניין זה אין לי כח להתווכח. זה עניין פסיכולוגי, סנטימנטלי, נוסטלגיה. מזל שהאדם לא חושב הרבה. האדם חי את חייו מתוך שאינו יודע הרבה. אמר לי פעם רופא: אילו ידעת איוו מערכת עצבים אתה מפעיל כשאתה עושה צער, היית נבהל. לכל אדם יש רצון למצוא מיפלט. קוראים לזה מסורת.

יום-הכיפורים הוא מיפלט? בוודאי. זה מיפלט לנפש האדם. יום-הכיפורים בעיני זה גם סימן השתייכות. אני מופיע בחברה הכי חילונית ומטיף לשמירת יום-הכיפורים. יום-הכיפורים הוא חוף-מיבשתיים.

אדם מתחלץ עם כל מיני רגשות — אולי עשה דברים לא טובים, אולי לא היה חוגג, והנה בא יום-הכיפורים והאדם יכול לעשות את חשבונו ולכפר על חטאיו. יש לכן משמעות פסיכולוגית עצומה! ה

במשך עשרים שנה היה הרב גורן המשרתת העלובה של החילוניות הישראלית

אדם זקוק לאחיות, למשוט, כדי לעבור בו את המים הסוערים.

אם כך, מבחינה דתית אין יום-הכיפורים עצום ונורא?

הוא בהחלט עצום ונורא. זהו היום היחיד בשנה שהוא יום של סליחה.

יש חילוניים הפוחדים לאכול ביום-הכיפורים. הם סבורים שאם יאכלו ביום זה יקרה להם אסון. איך תסביר זאת?

לא יקרה כל אסון למי שיאכל ביום-הכיפורים. האסון הוא שיום-הכיפורים לא ישאיר הר בתודעתו של מישנה. אני לא חושב שאם אירעה למישנה תאונה במשך השנה זה ביגלל שלא צם ביום הכיפורים.

ברשותך, נעבור לסימבול

השוב אחר ביהדות: גם יהודי שאינו דתי מתקין מזוזה. יש הי מייחסים למזוזה סגולה נגד עוין הרע. מה מקורה של המזוזה ומה משמעותה?

בתורה יש תרי"ג מצוות. אחת מהן אומרת "וכתבתם על מזוזות ביתך". כמו שצריך לכבד אב ואם, כמו שאסור, לגנוב, לרצוח ולעשוק יש להניח תפילין ולכתוב מזוזה. בעיני העמך, הזקוק לפטישיות, קיבלה המזוזה מימד מיסטי.

בדיחה עלובה אומרת שהשם "שדי", החרסות על המזוזה, פירושו "שומר דלי" תות ישראל" — והרי כל ילד יודע כי שדי פירושו אלוהים! אשה דתית ה מקיימת יחסים עם בעלה מבלי שתלך למיקוה עושה עבירה חמורה הרבה יותר מאשה שאין מזוזה תלויה על מיפתן ביתה. כל בחור שאינו מניח תפילין כאילו לא התקין מזוזה על דלת ביתו.

צריך להבין שלכל דבר יש רקע. הגויים היו שמים סמלים פטישיסטים כמו דם של כבש, חמסות או פסלות על הדלת. כנגד זה התחיל היהודי לשים מזוזה, כי במזוזה כתוב, "שמע ישראל, אדוני אלוהינו אדוני אחד". היהודי אמר אני אינני זקוק לכל הסימבולים הפטישיסטים שלכם, כי עלי שומר האלוהים. במרוצת הזמן הפכה המזוזה לקישוט.

ברגע שהופכים את ענין המזוזה למשהו גס וולגרי זה מאבד את כל המשמעות שלו בעיני. כשבא אלי נהג מונית ואומר לי: בומן האחרון הבת שלי נופלת כל הזמן בבית-הספר. איפה קונים מזוזה? זה מעורר בי קבס.

מה דעתך על "החוזרים בתשובה"?

אלה מייצגים בדיוק את הוולגריזציה שאלה התכונות, את הגיסוס של חייהדת. את הפיכת הדת שהיא מעודנת למשהו גס המוני. אני שומע אותם ברדיו — הם הרי אהבים להיחשף. אני שומע אותם מספרים איך "נדלקו". אני שומע לידות פישערקס, חטטניות של קיבוצים, שאמותיהן חיסטו יחד עם מאיר יערי בביתניה, מספרות שהן מצאו את האלוהים. אז אינני יודע איפה לשים את המילה אלוהים במילון שלי — לפני האספירן או לפני האסיאלגן. הרי גדול האורות, כסים והפילוסופים, הרב יוסף דוב סולר, בייציק אומר שאין דבר מסעיר מהדת. הן, הפישערקס, אומרות כי מצאו שלווה בדת!

מה ההבדל בין בעדידתשובה וחוזריבתשובה?

זה אותו הדבר. זו אופנה. זה בדיוק כמו ההבדל בין גינס של ליוויס לגינס של שוון.

מה היא, אם כן, הדרך?

דוא רציתי לחזור בתשובה, איך, דרעתיך, היה עדי לעשות זאת?

כשתבואי אלי ותאמרי לי שאת רוצה לחזור לדת, אשאל אותך קודם-כל מה מביא אותך לכך. אני נזהר מכל הילדות שיש להן בעיות עם החבר או עם אבא ואמא ומחפשת פיתרון אצל אלוהים. אחר כך אשאל אותך ללמוד.

הבעיה הגדולה היא איך ללמוד וממי ללמוד. בכל השיחות שלי עם בעלי-תשר בה, כשהגענו לבעיות ולא היו להם תשר בות, הם היו אומרים לי: לא למדתי מספיק יש לי אמן במורים. ילדה אחת מקיבוץ דליה שוורה בתשובה אמרה לי ברוב חוצפתה: יש לך אמן ברב ש"ך?

לא היה לי אמן בסבא של הרב ש"ך, אז שהיה לי אמן ברב ש"ך?

החוזרים-בתשובה הם כמו עיוורים. כמה פעמים חשבתי שאולי אני טועה, והנה

הרב הכהן עם אשתו, אריאנה ארן מוסר הכנותיו לקיבוץ

יום אחד קיבלתי מאמר של הרב סולר בייציק. במאמר הוא כותב בפירוש ש אלה החושבים שחויית הדת היא פשוטה ביותר ואין בה מן הזעזעים-הנפשיים, טר עים. אלה החושבים כי חווית הדת היא מחוקה טעות בידם.

לקחו את המוסד תשובה והפכו אותו לאופרה בגרוש. יש ספר של הרב קוק, מאורות תשובה, יש הלכות-תשובה של הרמב"ם. לקחו את רעיון התשובה, שהוא אחד הרעיונות הגדולים ביותר של היה דות, ועשו ממנו קיוסק לילדות אבודות שאינן יודעות להתגבר על לחצים.

מה יחסך לפרשת החפירות בעיר דוד?

כשהיהדות מתה היא עוסקת בבית קברות. עקבתי אחרי העניין, והוא נראה לי כמחול טירוף של נקרופילים. אני חייב לומר שאיני מתפעל מן הארכיאולוגים, כשם שאיני מתפעל מהרב גורן. אני לא מתרגש מהעוקות שבולמים את המדע. אלה הטוענים שהרב גורן מחזיר את ימיי הביניים עושים זאת בעצמם, כשהם טר ענים כי בולמים את המדע.

אמנם איני מכיר את יגאל שלה, אך אני מכיר היטב את יגאל דיין. אין צורך לרחם עליו — כשהוא ישב בממשלה אנחנו היינו מיסכנים בגללו, אז שלא יעשה את עצמו היום מיסכן בגללנו.

אם היו עוצרים לחצי שנה את החפירות והיו בודקים ומבררים, זו הייתה כפיה דתית? זו הייתה מילחמה נגד החופש? כל הדיבורים האלה הם הדרך הטובה ביותר להסיח את הדעת מהבעיה האמיתית.

מה דעתך על התנהגותם של הרב גורן ושל שריה-חניך וזוהן המר בפרשה?

הרשי לי לעשות פראפראזה על סיפור של הינה שכתב על הכומר והרב בעירו וסיים באומרו: נדמה לי ששניהם מסריים.

זה מזכיר לי שכשהייתי ילד בשכונת הבוכרים בירושלים היו שתי שכונות פותחות במריבה צעקנית, וכל השכונה הייתה נעצרת כדי לצפות במחזה.

מה כל הרעש סביב הרב גורן וזבולון המר? בסך-הכל מדובר בשתי זקנות גירר טיט הרבות בניהן. זבולון המר פוחד שיפסיד קולות ונתון ללחץ מצד המפד"ל, והרב גורן נלחץ על ידי הרב עובדיה יוסף. זו הבעיה הצריכה להעסיק אותנו?

מדוע אין מתייחסים לעובדה שמופע חב"רכנסת בשם שמואל אלפרט, שעוד זה הספיק למחות את החלב משפתיו ואך זה עתה נבחר לכנסת, וכבר הוא אומר כי צריך לירוק לחניך הציוני?

כשמופע אברהם שפירא ונושא גאום בכנסת, בפעם הראשונה, ומעז להגיד לי פרס: "אותך יכולתי לקנות בשש דקות", ולבנין: "אותך יכולתי לקנות בחמש דקות". כל הכנסת מתמוגגת מהוולגריזם של האיש הזה. והעיתונות משבחת אותו. רק כעבור יומיים מתעוררת גאולה כהן ואומרת שהגאום היה מבחיל. אלה הדברים שחייבים לעורר בעיות.

הרב גורן היה המשרתת העלובה של ההילונות הישראלית במשך עשרים שנה, וכשיום אחד הוא החליט להפוך את עורו לא מוכנים למחול לו. אפילו כאלה ש אינם חסידים של הרב גורן מוועזעים מי היחס כלפיו.

הרב גורן היה המשרתת העלובה של ההילונות הישראלית במשך עשרים שנה, וכשיום אחד הוא החליט להפוך את עורו לא מוכנים למחול לו. אפילו כאלה ש אינם חסידים של הרב גורן מוועזעים מי היחס כלפיו.

היחס כלפיו.

